

Historia w otoczeniu: antropologiczne studium uczestnictwa w przedstawieniach historycznych w Polsce

Projekt obejmuje badania nad rekonstrukcjami historycznymi organizowanymi w szeregu społeczności lokalnych w Polsce. Głównym jego celem jest przyjrzenie się, w jaki sposób reprezentacje historii, które pojawiają się w najbliższym otoczeniu mieszkańców tych społeczności, są tworzone, doświadczane i wykorzystywane zarówno przez nich, jak też innych uczestników otoczenia: lokalne władze, liderów kulturalnych, rekonstruktorów historycznych, ale też turystów.

Rekonstrukcje historyczne, choć niezwykle popularne, nie są jednak jedyną formą istnienia historii w najbliższym otoczeniu. Docierają tam też treści polityki historycznej, pamięci zbiorowej i kulturowej czy konkretne propozycje rozumienia dziedzictwa kulturowego. Wszystkie one wpływają na siebie, są też modyfikowane dla konkretnych celów: promocji regionu, przyciągnięcia turystów, wzmocnienia lokalnej tożsamości, upamiętnienia miejscowej historii. Jednocześnie jednak wszystkie wkraczają w ludzkie otoczenie, skłaniając do naukowej refleksji nad tym, co się dzieje z historią, kiedy jest namacalnie, bezpośrednio obecna w najbliższej przestrzeni i trudno uniknąć kontaktu z nią. By odpowiedzieć na to pytanie, czerpiąc inspirację z koncepcji „ambient faith” Matthew Engelke (2012) proponuję nowe podejście badawcze, które rekonceptualizuje dotychczasowe ujęcie sfer prywatnej i publicznej w odniesieniu do historii, stawiając w centrum zainteresowań otoczenie i, konsekwentnie, historię w otoczeniu. Dzięki takiemu podejściu badawczemu analizie podlegają nie tylko dyskursy o przeszłości, ale jej ucieleśnione reprezentacje sensualnie i bezpośrednio doświadczane przez uczestników otoczenia.

W ramach projektu badania będą prowadzone metodą etnograficzną przez dwie osoby w kilkunastu miejscowościach w Polsce. Kryterium doboru lokalizacji jest ścisła współpraca między władzami tych miejscowości, lokalnymi mieszkańcami i rekonstruktorami, zależy mi bowiem na uchwyceniu, nie tylko, w jaki sposób reprezentacje przeszłości są w otoczeniu doświadczane, ale też, jak są one konstruowane. Rozmowy będą prowadzone również z turystami, gdyż także od nich ostatecznie zależy charakter oraz możliwość wykorzystania historii w otoczeniu.

Na podstawie badań pilotażowych wybrane zostało dziesięć miejscowości: Są to Mława i rekonstrukcja bitwy pod Mławą z 1939 roku oraz towarzyszące jej wydarzenia, Łabiszyn i „Łabiszyńskie spotkania z historią”, Sochaczew i bitwa nad Bzurą z 1914, Ossów i bitwa pod Ossowem z 1920, Gryfino i rekonstrukcja operacji Market Garden 1944, Bydgoszcz Fordon i odtwarzanie bitwy o Arnhem 1944, a także Wolin i odbywający się tam „Festiwal Słowian i Wikingów”, Santok z bitwą o Santok z 967 roku, Kronowo z rekonstrukcją bitwy pod Koronowem 1410, Buczyna z inscenizacjami średniowiecznymi.